

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. כל שרואה פני חמה זהו מן הגזע ושאינו רואה פני חמה זהו מן השרשין וליחוש דלמא מסקא ארעא שירטון וא"ל תלתא זבינת לי ואית לי ארעא ... יקוץ ... אין לו גזע לבעל דקל לפי שאין מוציא גזע.....1
- ב. קנה שלשה קנה קרקע ... תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו.....2
- ג. גבי בור ודות דלא מכחשי ארעא.....3
- ד. באילן הנוטה לתוך שדה חבירו שקוצץ מלא מרדע מעל גבי מחרישה.....4
- ה. הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו וזה וזה אינן רשאין לזורעה

6

דף פב.

א. כל שרואה פני חמה זהו מן הגזע ושאינו רואה פני חמה זהו מן השרשין וליחוש דלמא מסקא ארעא שירטון וא"ל תלתא זבינת לי ואית לי ארעא ... יקוץ ... אין לו גזע לבעל דקל לפי שאין מוציא גזע

כבר התבאר לעיל דף לז. דף עא. ודף פא. שהקונה¹ שני אילנות בתוך שדה חבירו, יש לו קרקע בכדי שיוכל להכנס וללקוט פירותיו², אבל שאר קרקע אין לו, ואם יבשו האילנות או נקצצו אין לו כלום, ואם הוציאו ענפים או שריגים חייב לקוץ, שמא יצמחו בארץ ויאמר אח"כ שקנה ג' אילנות. ומה שקוצץ מן האילנות הם של הלוקח, ומהשרשים הם של בעל הקרקע³.

¹ שו"ע ונו"כ ורמ"א רמז ט

² היינו תחתיהם וסביבם כמלא אורה וסלו, וכן דרך להכנס לאילנותיו, ואין המוכר יכול לזרוע שם, אף על פי שאין המוכר מקפיד שידרום על זריעותיו, יכול הלוקח להקפיד שלא ימנפו פירותיו כשילקטו ויפלו על הארץ, ופשוט שאין הלוקח יכול לזרוע שם.

³ שו"ע ונו"כ שם י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

בעל השני אילנות⁴ שאין לו בקרקע כלום, כל העצים שקוצץ העולים מן הגזעים והוא הרואה פני חמה, הרי הוא של בעל האילן שהרי מגוף אילנו הוא גדל⁵, והעולים מן השרשים והוא שאינו רואה פני חמה הרי הוא של בעל השדה, דכיון דמתחת לקרקע הוא יוצא מקרקעו גדל.

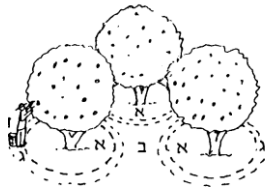
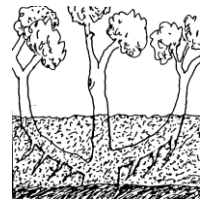
ואם קנה דקל אין לו לבעל הדקל כלום בשריגים אפילו היוצאים מעיקר גזע הדקל, וטעמא לפי שאין דרך הדקל להוציא מן הגזע כלום אלא למעלה בראשו גדלים כל ענפיו, ומשום הכי מסיח הקונה דעתו ממנו ואינו מעלה על דעתו שיוציא שריגין מלמטה, לפיכך אי מיקרי ויוצא מן הגזע הרי הוא של בעל הקרקע.

כשיש ללוקח קרקע⁶, כל מה שיוצא מהאילנות ומהשרשים הם של לוקח, ובלבד שלא יפריעו לבעל השדה.

ב. קנה שלשה קנה קרקע ... תחתיהן וביניהן וחוצה להן

כמלוא אורה וסלו

עוד התבאר שם שהמוכר לחבירו אילנות בתוך שדהו⁷, אם מכר לו ג' אילנות בבת אחת⁸ סתם שלא פירש אם מוכר לו קרקע שביניהם ☞ ואפילו ג' נטיעות קטנות או בדי אילן⁹, והאילנות עומדים שנים זה כנגד זה והשלישי מכוון ביניהם, ומרוחק מהם,

כזה ☞ ויהיה בין כל אילן ואילן לא פחות מד' אמות ולא יותר מט"ז אמה¹⁰, ג' אילנות חשיבי שדה¹¹, ומסתמא מכר לו כל הקרקע.

⁴ שו"ע ונו"כ רמז י

⁵ שהאילנות עכ"פ הן שלו והיוצא מהן כמוהו, אבל העולה משרשים מתחת הקרקע, אף שמסתעפים מאילן שלו, מ"מ יוצאין מתחת הקרקע והקרקע הוא של המוכר. סמ"ע שם לד

⁶ שו"ע ונו"כ שם ח

⁷ שו"ע ונו"כ שם ו ז

⁸ אבל בזה אחר זה ה"ז כיחיד.

⁹ והרמ"א כתב שיש אומרים שאם הם דקים שהעול כובשן לא קנה הקרקע שביניהם

¹⁰ היכן הוא מודד, מהעיקר הרחב של אילנות

¹¹ ובטור (סעיף ח') כתב עוד ז"ל, ואם קנה ג' יוצאין משורש אחד למטה תחת הקרקע ולמעלה מן הקרקע הן ג' ונמועין בראוי, יש להן קרקע, עכ"ל. סמ"ע שם טז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

ויש ללוקח גם קרקע הראוי להם¹², והיינו תחתיהם וביניהם וחוצה להם כדי שיוכל ללקוט הפירות של האילנות, וקנה גם האילנות קטנים שביניהם¹³, ואפילו יבשו או נקצצו האילנות שמכר לו, נשאר הקרקע שלו, ונוטע הלוקח אחרים תחתיהם¹⁴.

כשיש ללוקח קרקע¹⁵, כל מה שיוצא מהאילנות ומהשרשים הם של לוקח, ובלבד שלא יפריעו לבעל השדה.

דף פב:

ג. גבי בור ודות דלא מנחשי ארעא

כבר התבאר לעיל דף סז. שהמוכר את החצר¹⁶ מכר בורות שיחין ומערות שבתוכה¹⁷, וכל הבתים שבתוכה, אבל המוכר את השדה¹⁸ לא מכר את

¹² וכ"ש שיש לו דרך לאילנות לעבור בתוך שדהו של מוכר, כמ"ש בשו"ע סימן ריד סעיף ב גבי מוכר בור ודות, ועי' סמ"ע סימן רמז ס"ק לא

¹³ ב"י כתב שם עליו דהוא דבר פשוט, דאילו גדולים אינו מן הסברא שיהיו בטלים עם הג' שקנה. סמ"ע יח

¹⁴ ויש לעיין אם יכול לעשות שם תשמישים אחרים, כגון לבנות.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ה

¹⁶ שו"ע ונו"כ חו"מ רמז א

¹⁷ בלבוש כתב שכן דרך החצר להיות בה בור ודות ובמלין אנבה, ונא מעם הר"י מיגש מובא במ"מ הלכות מכירה פרק כה הלכה ו ושם הביא מנימוקי הרשב"א מעם אחר לפי שהחצר עשוי לכביסה ולהשקות בהמות ותשמיש החצר והבור הוא תשמיש אחד ולפיכך נמכרין עמה אבל בית אינו עשוי לכביסה ולהשקות בהמות אלא לדירה ואין תשמישן שוה. הסמ"ע הקשה מהא דכתב המחבר בסימן ריד סעיף ה שהביא שם ב' דיעות במוכר חצר ולא כתב עומקא ורומא, אם מכר את האויר כמבואר לעיל דף סג סה, ואילו כאן משמע דמכר כל הבתים ואפילו בור ודות, ותירץ דשם לא איירי שמכר לו כל החצר אלא קרקע בחצר, או קרקע לחצר, ובוה יש סברא שלא מכר לו אלא מה שפרט, משא"כ הכא איירי שמכר לו כל החצר, ולכן פסק שמכר לו כל מה שבתוכו כולל האויר וגם בור ודות שבתוכה, והט"ז תירץ שבסימן ריד איירי באויר שברומא, והיינו שיוכל המוכר לבנות מעל החצר, ולהניח ללוקח החצר עם האויר, משא"כ כאן מיירי שקנה האויר והבתים שבתוך החצר, אבל לא האויר שמחוץ לחצר, ובביאור הגר"א בסימן ריד ס"ק כג כתב כעין תירוץ הט"ז, וכתב שאע"פ שקנה בורות שיחין ומערות, מ"מ לא קנה עומקא, והב"ח כתב לחלק בין עומקא לרומא, ועי' שו"ת בית אפרים חו"מ סימן לג שהביא מדברי הרשב"א בש"מ שכתב להדיא לחלק בין בורות שיחין ומערות הבנויים כבר שקנה, לבין עומקא ורומא שלא קנה, עיין שם.

והמאירי בסוגיא כתב בהא דגבי חצר מכר גם בורות ואילו גבי בית לא מכר בור ודות, משום שדרך בורות להיות בחצר אבל לא בבית.

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

הבור ולא את הגת ולא את השובך שבשדה, בין שהם שלמים ובין שהם חרבים. ואפילו אמר לו כל מה שבתוכה.

וכן המוכר את הבית¹⁹ סתם לא מכר את האויר שמעל הבית ולא האדמה שמתחת לבית, ואינו יכול לבנות על הבית ולא לחפור מתחת לבית, ואף לא הגג שעל הבית, אם יש לו מעקה י' טפחים ורחב ד' אמות²⁰, ולא את הבורות והחפירות שמתחת לבית, וכ"ש שלא מכר עליה שעל הבית.

מכר הבית והקנה²¹ לו עומקו ורומו, קנה האויר שעל הבית ובעומק בקרקע הבית, ויכול הלוקח לבנות על הגג ולחפור מתחת לקרקע הבית²², אבל לא קנה²³ בורות שכבר היו חפורים ועליות שכבר היו בנויים בשעת מכירה, ולא גג שיש בו רוחב ד' אמות וגובה י' טפחים²⁴.

הקנה לו מתהום²⁵ ארעא עד רום רקיעא²⁶, אף על פי שלא כתב לו עומק ורום קנה כל מה שמעל הבית וכל מה שמתחת לבית.

ד. באילן הנוטה לתוך שדה חבירו שקוצץ מלא מרדע מעל

גבי מחרישה

¹⁹ שו"ע ונו"כ ריד ד

²⁰ שו"ע ונו"כ שם ב אבל כשאין לו רוחב ד"א וגובה י' הרי זה בכלל בית, אף על פי שמכר לו סתם ולא כתב עומק ורום, רמ"א שם. ולא מצאתי מה דינו כשיש לו גובה בלי רוחב או רוחב בלי מעקה גבוה, ומסברא נראה שכל שאין לו גובה או רוחב נמכר עם הבית, כיון שאין חשוב בפני עצמו. ומ"מ נראה שאף כשאין לו גובה ורוחב, אף על פי שנמכר עם הבית, אינו אלא לתשמיש הגג, אבל אינו יכול לבנות על גביו, אפילו באופן שאינו מזיק. פתחי חושן חלק יח פרק יד הערה מז

²¹ שו"ע ונו"כ שם ג

²² שכשלא כתב לו עומק ורום אינו רשאי לבנות ולחפור, כמו שהתבאר אבל כתב לו עומק ורום רשאי לבנות ולחפור. ומבואר בשו"ע שם סעיף ד שבמקום שלא כתב לו עומק ורום, אף אם חפר הלוקח מתחת לבית הרי הוא של מוכר, ומסתבר דה"ה אם בנה על הגג, ודינו כיוורד לשדה חבירו.

²³ שו"ע ונו"כ שם ב

²⁴ כתב הסמ"ע שבבור ודות אין ג"מ בגובה ורוחב, ועיין פתחי חושן שם הערה כד שלכאורה אף בעליה בנויה אין ג"מ.

²⁵ שו"ע ונו"כ שם ג ד

²⁶ וכתב בחידושי רעק"א בשם הנ"י דה"ה אם כפל וכתב לו ב' פעמים עומק ורום, יש ביתור לשון להקנות לו גם בור ודות שיש בו, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר לעיל דף כז: שכל אילן חבירו²⁷ שענפיו נוטים לתוך שלו, קוצץ
מה שמפריע לו²⁸. וכן אם הענפים נוטים לחצרו ומפריעים לאויר ואורה, יכול
לקצוץ²⁹.

וכבר התבאר במסכת ב"מ קז. שמכיון שסמוך למצר, אף שכל השרשין
יוצאין לשל חבירו, הרי הוא שלו לברו, ואין חברו אוכל פירות³⁰.

אולם אילן העומד³¹ על המיצר שהשרשים הולכין ומתפשטים לשני השדות,
אף על פי שהוא נוטה כולו לתוך שדהו של אחד מהם שניהם חולקין
בפירותיו, שהולכים אחרי השרשים והם יונקים מקרקע שניהם³² ואין הולכים
אחר הענפים³³.

²⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ קנה כו

²⁸ שבזמן בנמו' קוצץ כמלא מרדע על גבי מחרישה, כדי שלא יעכבוהו מלהוליך מחרישתו לשם, ובחרוב
ושקמה שצילתם מרובה וקשה לשדה, קוצץ כל הנוטה עד שיהיה שוה כנגד המיצר, שלא יהא שם צל ממנו
על השדה. וכן אם היה על שדה שזקוקה להשקאה של חבירו או על שדה האילן אפילו בשאר אילנות, קוצץ
את כל הנוטה עד שיהיה שקול כנגד המיצר, שהצל רע להם.

²⁹ פתחי חושן חלק ו פרק יג הערה צא

³⁰ נתיב"מ שם ובשו"ת אגרות משה חו"מ סימן מג כתב שאילן ששרשיו ברשות ראובן והענפים נוטים לרשות
שמעון, שלענין הזכות בפירות תלוי בגוף האילן במקום יציאתו מן הקרקע, ואם הוא בשל ראובן, אף על פי
שהשרשים וגם הענפים ברשות שמעון, והוכיח מדאמר רבין אר"י אחד אילן הסמוך למיצר ואחד אילן הנוטה
מביא וקורא, שלכאורה הוא תרתי דסתרי, דבסמוך למיצר הרי השרשים בשל חבירו ואפי"ה מביא וקורא
אלמא דלא אולינן בתר שרשים, וא"כ אמאי באילן הנוטה אולינן בתר השרשים (וכתב שבין הוא מדינא ובין
אם הוא מתקנת יהושע קשה, וכתב עוד דמסתברא שהוא מדינא, דלא מסתבר שיתקן יהושע להפקיע ממון
של חבירו שהוא שלו מדינא, אלא ע"כ שמדינא היה שמעון יכול למהות שלא יינק משל חבירו ולא ילכו
הענפים לאוירו, ותיקן יהושע שלא יקפידו), ועפ"ז הוכיח בחידושו לב"ב שהפירות שייכים למי שנוף האילן
עומד במקום יציאתו, וסיים שלפי סברתו שהוא מדינא, גם אם בעל האילן הוא עכו"ם אסור ליקח הפירות
דהוי גזל עכו"ם, משא"כ אם אינו אלא מתקנת יהושע יש מקום לומר שלא תיקן אלא לישראל ולא לעכו"ם,
עיין שם.

³¹ שו"ע ונו"כ רעז כמ, קסז ב

³² סמ"ע שם ד

³³ והטור [סעיף מ"א – מ"ב] שכתב כאן תשובת גאון שכתב דהלכתא כרב [בגמרא שם] דאמר דלא אולינן
בתר השרשים אלא בתר הענפים, ואמרינן הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן, כתבתי בפרישה [שם] דלאו
לדינא כתב כן, אלא שהיבא דנהגו כן מנהגו מנהג אף על פי שהוא כנגד שמואל דהלכתא כוותיה בדיני, סמ"ע
קנה סז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

ואם עומד כולו בשדה של אחד מהם ונוטה לשדה אחר, כל הפירות של בעל השרשים שיונקין מקרקעיתו. ואם השרשים נוטין לזה יותר מלזה, חולקין לפי ערך מה שהן יותר בזה מזה ואין משגיחין על הנופות³⁴.

ה. הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו וזה וזה אינן רשאים לזרעה

מה שהתבאר שהמוכר לחבירו אילנות בתוך שדהו³⁵, אם מכר לו ג' אילנות באופן שהתבאר שמסתמא מכר לו כל הקרקע. ויש ללוקח גם קרקע הראוי להם³⁶, תחתיהם וביניהם וחוצה להם כדי שיוכל ללקוט הפירות של האילנות, יכול הלוקח לזרוע גם בקרקע שביניהם, אבל הקרקע שמחוצה להם אין אחד יכול לזרוע אלא מדעת חבירו.

³⁴ נתיב"מ ביאורים קנה טו

³⁵ שו"ע ונו"כ שם וז

³⁶ וב"ש שיש לו דרך לאילנות לעבור בתוך שדהו של מוכר, כמ"ש בשו"ע סימן ריד סעיף ב גבי מוכר בור ודות, ועי' סמ"ע סימן רמז ס"ק לא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

